

PITANJA I ODGOVORI

Vrijeme u kojem živimo, posebno posljednjih nekoliko godina, puno je izazova, neizvjesnosti i informacija koje zabrinjavaju. Iz dana u dan dolazile su vijesti i obavijesti koje nitko nije priželjkivao. Informacije i obavijesti koje su slijedile jedna drugu u kratkim intervalima unosile su nemir i zabrinutost kod običnih građana. Mijenjao se ritam života, navike, prioriteta. Polako je dolazilo do kumuliranja loših vijesti koje su postale opterećujuće za ljude uz svakodnevne obveze. Dio naših sugrađana neprimjetno je obasut nepovoljnim informacijama klizio prema negativnim raspoloženjima, tonuo u beznade, što je počelo narušavati kvalitetu svakodnevnog života.

Iako su mjerodavni stručnjaci zdravstvenih struka rano upozoravali na vjerojatne pomake i štetnosti za mentalno zdravlje koje je donijelo vrijeme pandemije, a koja još traje, iako značajno manjim intenzitetom, neki to nisu shvatili ozbiljno. Uzimajući u obzir da je čovjek društveno biće i da je prirodno stanje stvari komunikacija, susreti i aktivnosti na društvenom i privatnom planu, druženje s radnim kolegama, prijateljima, obitelji; promjene koje sada postaju manifestne ne trebaju biti iznenađenje. Zato postaju sve prisutniji i sve glasnjiji zdravstveni stručnjaci koji se bave mentalnim zdravljem, psihijatri i psiholozi, posebno oni koji se bave djecom i adolescentima. S razlogom, jer zdravstveno statistički podaci upozoravaju na posebnu osjetljivost osoba u formativnoj dobi. Tu svakako treba misliti i na djelatnike mlađe životne dobi koji su također dodatno osjetljivi i zbog dobi

i zbog radnih obveza koje donose dodatnu odgovornost i eksponiranost radnoj okolini u izmijenjenim uvjetima.

Iznimno je važno da kao zajednica i društvo osvijestimo problem i počnemo djelovati. Posebno pažljivo potrebno je obuhvatiti i prioritarno zbrinuti ranjive skupine, na primjeren i prihvatljiv način. Postoje stručni kapaciteti koji mogu obuhvatiti ciljane skupine i djelovati preventivno kao i pojedince koji sami nisu potražili pomoć iako je bilo razloga da je zatraže.

1. Koje postupke u svrhu prevencije psihosocijalnih rizika poslodavac može obaviti na teret Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje u sklopu specifične zdravstvene zaštite radnika?

Poslodavac je u skladu s odredbama Zakona o zaštiti na radu obavezan provoditi prevenciju stresa na radu ili u vezi s radom koji je uzrokovan osobito čimbenicima kao što su sadržaj rada, organizacija rada, radno okruženje, loša komunikacija i međuljudski odnosi, kako bi sveo na najmanju mjeru potrebu radnika da svladava poteškoće zbog dugotrajnije izloženosti intenzivnom pritisku te otklonio mogućnost da se umanju radna učinkovitost radnika i pogorša njegovo zdravstveno stanje.

Upravljanje stresom na radu uključuje identifikaciju psihosocijalnih rizika te promjene u radnom okruženju i socijalnoj klimi s ciljem uklanjanja ili smanjivanja rizika, ili izloženosti radnika rizicima.

U tu svrhu uveden je u standard postupaka i usluga u sklopu specifične zdravstvene zaštite radnika, koju osigurava Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, postupak obilaska radnog mjesta radnika radi procjene psihosocijalnih rizika (postupak MR091). Ovaj postupak provodi ugovorni tim medicine rada u kojem, uz doktora specijalistu medicine rada, sudjeluje i psiholog.

Prilikom obilaska radnog mjesta, na zahtjev i po procjeni nadležnog doktora specijalista medicine rada, psiholog će primijeniti upitnik psihosocijalnih rizika (postupak PS003) za procjenu psihosocijalnih značajki na radnom mjestu te ovisno o rezultatima dobivenim primjenom upitnika predložiti daljnje korake.

U sklopu specifične zdravstvene zaštite provode se i edukativni postupci o prevenciji psihosocijalnih rizika (postupci MR092 i PS004), u pravilu u prostorijama poslodavca, čije edukacije provode nadležni doktori specijalisti medicine rada i psiholozi.

2. Izaslani radnik teže se ozlijedio na radu u Italiji. Kojem tijelu poslodavac može prijaviti ovu ozljedu kao ozljedu na radu te koja je uloga tiskanice A1?

Na obveze i prava iz sustava socijalne sigurnosti osoba izaslanih iz jedne u drugu državu članicu Europske unije, primjenjuju se Uredba (EZ) broj 883/2004. Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (u daljnjem tekstu: Osnovna uredba) te Uredba (EZ) broj 987/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009., kojom se utvrđuje postupak provedbe Uredbe (EZ) broj 883/2004. o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (u daljnjem tekstu: Provedbena uredba).

U skladu s odredbama Osnovne uredbe, na zaposlene i samozaposlene osobe koje se kreću unutar Europske unije primjenjuje se zakonodavstvo samo jedne države članice i to prema mjestu rada (*lex loci laboris*). Iznimku predstavljaju, između ostalih, zaposlene osobe koje poslodavac šalje u drugu državu članicu radi obavljanja određenog posla u određenom razdoblju. Na te osobe primjenjuje se zakonodavstvo države iz koje su izaslani.

Izaslani radnik ostaje obuhvaćen sustavom socijalnog osiguranja države iz koje je izaslan, a pri-

donosi (uključujući doprinos za obvezno zdravstveno osiguranje) plaćaju se u matičnoj državi. Na temelju potvrde A1, koja se izdaje u tu svrhu (pri Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje), izaslani radnik je izuzet od plaćanja doprinosa u drugoj državi u kojoj obavlja poslove privremeno, u točno određenom razdoblju.

U skladu s navedenim, ozljeda nastala na radu radnika upućenog na rad u drugu državu članicu (u konkretnom slučaju Italiju) treba biti prijavljena Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje, na temelju članka 34. Provedbene uredbe te se postupak utvrđivanja i priznavanja ozljede na radu provodi u skladu s hrvatskim propisima, odnosno zakonodavstvom matične države.

Ako je radi točnog utvrđivanja činjenica i okolnosti nastanka ozljede koja se dogodila na radu Italiji potrebno pribaviti dodatnu dokumentaciju, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje može kontaktirati tijelo za vezu, u smislu članka 76. Osnovne uredbe, s konkretnim upitom o podacima, dokumentima i određenim informacijama.

Ako Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, kao nadležna ustanova, na temelju provedenog postupka, ospori prava za slučaj ozljede na radu, bez odgode će o tome izvijestiti ustanovu koja je pružila zdravstvenu zaštitu te će se nastali troškovi liječenja u ovoj državi članici smatrati davanjima za slučaj „obične“ bolesti, u skladu s člankom 35. Provedbene uredbe (koje troškove također snosi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje).

Ako je ozljeda utvrđena i priznata kao ozljeda na radu, troškovi zdravstvene zaštite pružene ozlijeđenom osiguraniku smatrat će davanjima za ozljedu na radu od datuma kada je nastala predmetna ozljeda te osiguraniku pripada pravo na naknadu plaće od prvog dana privremene nesposobnosti za rad uzrokovane tom ozljedom na teret Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, u skladu s važećim hrvatskim propisima iz obveznog zdravstvenog osiguranja.

3. Radnik, zaposlen na radnom mjestu inženjera telekomunikacija, zadobio je ozljedu koljena prilikom aktivnosti igranja nogometa na timskom okupljanju na koje je upućen od poslodavca. Radi se o događaju troškove

kojeg je snosio poslodavac i za koji je radniku izdan valjani putni nalog. Može li poslodavac predmetnu ozljedu prijaviti kao ozljedu na radu?

U skladu sa člankom 66. važećeg Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ozljeda nastala tijekom sportskih aktivnosti priznaje se ozljedom na radu u sljedećim slučajevima:

1. ako je sudjelovanje u sportskim aktivnostima sastavni dio radne obaveze osiguranika na temelju opisa posla radnog mjesta u skladu s ugovorom o radu (npr. sportski treneri, profesori tjelesne kulture, profesionalni plesači i sl.) te je uzročno povezana s obavljanjem poslova odnosno djelatnosti na osnovi koje je ozlijeđena osoba osigurana u obveznom zdravstvenom osiguranju ili
2. ako je ozljeda nastala tijekom obveznog kondicijskog treninga povezanog s održavanjem psihofizičke spremnosti za obavljanje određenih poslova prema posebnim propisima (npr. policijski službenici).

U skladu s navedenim, u predmetnom slučaju postoji zapreka za priznavanje ozljede na radu na temelju odredbe članka 67. važećeg Zakona

o obveznom zdravstvenom osiguranju, budući da je ozljeda nastala tijekom aktivnosti koje nisu u vezi s radnim zadacima i poslovima radnika zaposlenog na radnom mjestu inženjera telekomunikacija.

Ozljede nastale za vrijeme sportskih aktivnosti, kao što su sportske igre ili „team- building“, iako su organizirane od strane poslodavca, predstavljaju aktivnosti koje nisu povezane s obavljanjem poslova i radnih zadataka na temelju kojih je osoba osigurana u obveznom zdravstvenom osiguranju, nego im je cilj druženje, rekreacija, sport i zabava, slijedom čega nisu ispunjene zakonske pretpostavke za priznavanjem tako nastalih ozljeda ozljedama na radu s obzirom na važeći normativni okvir.

Ovo pravno shvaćanje sadržano je i u odlukama Visokog upravnog suda Republike Hrvatske (primjerice presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, br. Usž-2757/21-2. od 12. srpnja 2022., presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, br. Usž-3654/20-3. od 16. ožujka 2021., presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, br. Usž-3655/20-2. od 1. prosinca 2020.).

*Veronika Laušin, dr. med., spec. med. rada
Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Zagreb*